

Ľudové stavebné dedičstvo, Mexiko 1999

Úvod

Ľudové stavebné dedičstvo vzbudzuje pozornosť a hrdosť všetkých ľudí, je uznávané ako charakteristický a atraktívny produkt spoločnosti. Prejavuje sa neformálne, a pritom usporiadane. Je utilitárne a súčasne zaujímavé a krásne. Zároveň v sebe sústreďuje obraz súčasného života a histórie spoločnosti. Jednak je dielom človeka, no predovšetkým svedectvom doby. Pre dedičstvo ľudstva by bolo nedôstojné, keby neexistovala snaha o zachovanie tejto tradičnej harmónie, ktorá je pre človeka základom jeho vlastnej existencie. Ľudové stavebné dedičstvo je dôležité, je základom obrazu kultúry spoločnosti, jej vzťahu k svojmu územiu a zároveň vyjadrením kultúrnej rôznorodosti sveta.

Ľudová stavba je tradičný a prirodzený spôsob, akým spoločenstvá budujú svoje obydlia. Ide o neustály proces zahŕňajúci potrebné zmeny a priebežné prispôbovanie sa ako reakcia na sociálne a prírodné podmienky. Zachovanie tejto tradície je celosvetovo ohrozované silami ekonomickej, kultúrnej a architektonickej unifikácie. Ako čeliť týmto silám je základným problémom, ktorý má byť riešený nielen na komunálnej úrovni, ale tiež vládami, urbanistami, architektmi, konzervátormi a široko disciplinárnymi skupinami expertov.

Dôsledkom uniformity kultúry a globálnej socio-ekonomickej transformácie sú ľudové tradície v celom svete veľmi zraniteľné, vzdorujúc vážnym problémom starnutia, vnútornej rovnováhy a integrácie.

Preto je nevyhnutné, ako doplnenie Benátskej charty, stanoviť princípy údržby a ochrany nášho ľudového stavebného dedičstva.

Základné východiská

1. Ľudové stavby sa vyznačujú najmä tým, že:
 - a) spôsob realizácie je charakteristický pre danú komunitu,
 - b) lokálne alebo regionálne znaky zodpovedajú danému prostrediu,
 - c) v štýle, forme a výraze jasne vyjadrujú nadväznosť na základné a tradičné stavebné typy,
 - d) tradičnú zručnosť vo výtvarnom prejave a konštrukcii prenášajú neformálnym spôsobom,
 - e) sú účinnou odpoveďou na funkčné a sociálne požiadavky a tlaky prostredia,
 - f) majú schopnosť aplikácie tradičných konštrukčných postupov a zručností.
2. Uznatie a účinná ochrana ľudového stavebného dedičstva závisí od zainteresovanosti a podpory spoločnosti, jeho neustáleho užívania a udržovania.
3. Vlády a zodpovedné orgány musia každému spoločenstvu priznať právo udržiavať svoje tradičné spôsoby života a k tomu vytvárať všetky potrebné legislatívne, administratívne a finančné podmienky s cieľom odovzdať toto dedičstvo budúcim generáciám.

Princípy ochrany

1. Ochranu ľudového stavebného dedičstva musia zabezpečovať odborníci rôznych disciplín, ktorí rozpoznajú nevyhnutné zmeny vývoja a potreby rešpektovania základov kultúrnej identity spoločnosti.
2. Súdobé zásahy do ľudových stavieb, stavebných súborov a vidieckeho osídlenia by mali zohľadňovať ich kultúrne hodnoty a tradičné znaky.

3. Ľudové stavby majú málokedy podobu izolovaných štruktúr, preto najlepšou ochranou je udržiavanie a zachovávanie celých súborov a sídiel v každom regióne.
4. Ľudové stavebné dedičstvo je integrálnou súčasťou kultúrnej krajiny a táto väzba musí byť zohľadňovaná v rozvoji ochranných prístupov.
5. Hodnotou ľudových stavieb nie je iba materiálna forma a usporiadanie objektov, štruktúr a priestorov, ale tiež spôsob ich využívania a pochopenia, ako aj tradície a nespochybniteľné väzby, ktoré sa k nim vzťahujú.

Usmerňovanie praxe

1. Výskum a dokumentácia

Fyzické zásahy do ľudových stavieb by mali byť šetrné a vykonávané po komplexnej analýze ich foriem a štruktúr. Výskumná dokumentácia má byť uložená vo verejne prístupných archívoch.

2. Sídlá, krajina a skupiny stavieb

Zásahy do ľudových stavieb majú rešpektovať a podporovať integritu miesta, vzťah k prostrediu a kultúrnej krajine, ako aj vzájomný vzťah objektov a štruktúr medzi sebou.

3. Tradičné konštrukčné systémy

Kontinuita tradičných konštrukčných systémov a remesiel v spojení s ľudovými stavbami je základom ľudového prejavu, nevyhnutného pri úprave a rekonštrukcii týchto štruktúr. Takéto prístupy by mali byť zachované, zaznamenané a odovzdané novým generáciám remeselníkov a stavbárov vo výchove a v praxi.

2. Nahradenie materiálov, častí a prvkov

Zmeny, ktoré legitímne uspokojajú nové potreby, by mali byť realizované pomocou materiálu, ktorý podporí jednotu výrazu, vzhľadu, zloženia a formy prostredníctvom štruktúry a súladu stavebných materiálov.

5. Úpravy

Úpravy a nové využívanie ľudových stavieb by mali byť vykonávané metódami, ktoré zohľadňujú integritu stavby, jej charakter a formu, pri akceptovaní štandardu života. Etické normy v spoločnosti môžu byť nástrojmi sprostredkovávania týchto hodnôt tam, kde nedošlo k prerušeniu kontinuity ľudových tradícií.

6. Zmeny a periodicita obnovy

Zmeny, ktoré časom vznikajú, sú chápané ako významný aspekt ľudovej stavby. Prispôbenie všetkých častí stavby štýlu jednej doby spravidla nie je cieľom úprav ľudových stavieb.

7. Výchova

S cieľom zachovať kultúrne hodnoty ľudového stavebného prejavu mali by vládne a iné príslušné orgány, záujmové skupiny a organizácie uprednostňovať najmä:

- a) vzdelávacie programy pre odborníkov s princípmi ochrany ľudového stavebného dedičstva,
- b) výchovné programy pomoci komunitám pri uchovávaní tradičných stavebných konštrukcií, materiálov a remeselných zručností,
- c) informačné programy, ktoré zlepšia vedomosti verejnosti, najmä mladej generácie, o ľudovom staviteľstve,
- d) medzi-regionálne informačné systémy o ľudovej architektúre s cieľom výmeny expertíz a skúseností.

Z anglickej verzie originálu preložil Jaroslav LIPTAY, september 2002